

УДК 94 (477.84):37(438)"1932/1939"
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2026/1.3>

Василишин С.Ю.

<https://orcid.org/0009-0002-9926-6871>

Копичинецька міська рада

РОЗВИТОК ШКІЛЬНИЦТВА У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПИСУ «ECHO NAUCZYCIELSKIE»)

У статті досліджено розвиток шкільництва у Тернопільському воєводстві в міжвоєнний період на основі матеріалів фахового педагогічного часопису «Echo Nauczycielskie». Особливу увагу зосереджено на впливі освітньої реформи 1932 р., яка започаткувала структурну перебудову системи освіти Другої Речі Посполитої, запровадивши уніфіковану модель шкільництва та визначивши школу як інструмент формування свідомого і творчого громадянина. Проаналізовано особливості реалізації реформаторських положень у регіональному контексті, з урахуванням соціально-економічної відсталості, багатонаціонального складу населення та наслідків воєнних руйнувань. Встановлено, що розвиток освітньої мережі у воєводстві супроводжувався значними труднощами, зокрема хронічним недофінансуванням, слабкістю місцевих бюджетів та незадовільним станом матеріальної бази шкіл. Значна частина навчальних закладів функціонувала в орендованих селянських приміщеннях, що негативно позначалося на якості навчання та санітарно-гігієнічних умовах. Водночас доведено, що ключову роль у забезпеченні функціонування шкільної системи відіграло вчительство, яке перебрало на себе не лише педагогічні, але й організаційні, фінансові та культурно-просвітницькі функції. Розкрито діяльність громадських та професійних організацій, зокрема Товариства підтримки будівництва публічних початкових шкіл і Спілки польського вчительства, які сприяли розвитку інфраструктури, підвищенню кваліфікації педагогів та захисту їхніх соціально-правових інтересів. Показано значення ініціатив учительства у будівництві шкіл, організації культурного життя, ліквідації неписьменності та впровадженні інноваційних методик навчання. Зроблено висновок, що, попри обмеженість ресурсів і системні управлінські проблеми, шкільництво Тернопільського воєводства розвивалося завдяки активній позиції вчительства, яке забезпечувало відносну стабільність освітньої системи та виконало важливу роль у соціокультурній модернізації регіону.

Ключові слова: освіта, шкільництво, Друга Річ Посполита, Тернопільське воєводство, освітня реформа 1932 р., вчительство, міжвоєнний період.

Постановка проблеми. Розвиток шкільництва у Тернопільському воєводстві в міжвоєнний період відбувався в контексті масштабних трансформацій освітньої політики Другої Речі Посполитої, спрямованих на уніфікацію та модернізацію системи освіти. Визначальним етапом цих процесів стало прийняття Закону про устрій шкільництва від 11 березня 1932 року, який заклав нові організаційні, ідеологічні та соціальні засади функціонування школи. Реформа передбачала створення цілісної ієрархічної структури освітніх закладів, що мала забезпечити підготовку «свідомих і творчих громадян», інтегрованих у державний соціально-економічний простір. Особливе значення цей процес мав для східних воєводств, зокрема Тернопільського, де школа розглядалася

як ключовий інструмент модернізації периферійних територій.

Водночас реалізація реформаторських положень у регіональному вимірі характеризувалася значною суперечливістю. З одного боку, законодавчі зміни створювали правові передумови для розвитку освітньої мережі, впровадження обов'язкового навчання та формування системи професійної освіти. З іншого – реальний стан шкільництва в Тернопільському воєводстві залишався далеким від задекларованих стандартів. Хронічний брак фінансування, слабкість місцевих бюджетів та відсутність належної інфраструктури призводили до того, що значна частина шкіл функціонувала в орендованих селянських приміщеннях із незадовільними санітарно-гігієнічними

умовами. Такий розрив між нормативною моделлю та повсякденною практикою зумовлює актуальність дослідження.

Важливим джерелом для вивчення цих процесів є матеріали педагогічної преси, зокрема часопису «Echo Nauczycielskie», який виступав не лише інформаційним органом, але й платформою для професійної комунікації, методичної підтримки та захисту інтересів учительства. На його сторінках відображено широкий спектр проблем функціонування шкільної мережі – від матеріального забезпечення та організації навчального процесу до соціально-правового становища педагогів і їхньої ролі в громадському житті. Особливу цінність становить те, що видання фіксує не лише офіційні позиції, а й повсякденний досвід учителів, що дозволяє реконструювати реальні механізми функціонування освітньої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасної історіографії засвідчує наявність значного наукового інтересу до проблем освітньої політики Другої Речі Посполитої, зокрема у працях М. Галая [1–3], який розглядає реформування системи освіти 1930-х років, особливості розвитку початкового та середнього шкільництва, а також регіональну специфіку Тернопільського воєводства. У дослідженнях акцентовано увагу на нормативно-правових засадах освітньої реформи 1932 р. та її впливі на українське шкільництво. Узагальнюючий характер має монографія О. Рудої [4], в якій комплексно висвітлено національно-освітню політику польських урядів у Галичині, зокрема механізми її реалізації та сприйняття населенням. Водночас недостатньо дослідженим залишається повсякденний вимір функціонування шкільництва та роль учительства, що зумовлює актуальність звернення до матеріалів фахової педагогічної преси, зокрема часопису «Echo Nauczycielskie».

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз розвитку шкільництва у Тернопільському воєводстві на основі матеріалів часопису «Echo Nauczycielskie», з'ясування особливостей реалізації освітньої реформи 1932 р., а також визначення ролі вчительства як ключового чинника підтримки та модернізації освітньої інфраструктури регіону. Для досягнення поставленої мети передбачено дослідити стан матеріального забезпечення шкіл, форми громадської активності педагогів, систему їх професійного вдосконалення та характер взаємодії з місцевими органами влади.

Виклад основного матеріалу. Прийняття Закону про устрій шкільництва від 11 березня

1932 р. стало переломним етапом у модернізації освітньої системи Другої Речі Посполитої, запровадивши уніфіковану структуру навчальних закладів, спрямовану на виховання «свідомих своїх обов'язків і творчих громадян» [34]. Реформа де-юре закріпила поділ початкових шкіл на три ступені залежно від кількості вчителів та обсягу навчальної програми, що мало безпосередній вплив на Тернопільське воєводство, де переважна більшість сільських шкіл належала до нижчого (I) ступеня. Законодавче визначення шкіл як «державних» та «публічних» (утримуваних спільно з самоврядуванням) дозволило централізувати управління освітою та створити чітку ієрархію, де початкова ланка ставала фундаментом для подальшого здобуття загальної середньої або професійної освіти [34]. Особливе значення для соціальної модернізації регіону мала закладена в законі можливість вертикальної мобільності для здібної молоді з усіх середовищ, що реалізовувалося через нову структуру гімназій та ліцеїв. Закон диференціював середню освіту на чотирирічну гімназію та дворічний ліцей, що дозволяло гнучкіше підходити до підготовки фахівців та абітурієнтів вищих шкіл [34]. Водночас, нормативне закріплення обов'язковості навчання та створення системи професійної освіти різних ступенів (нижчого, середнього та вищого) створювало правове підґрунтя для подолання технологічної відсталості східних воєводств, перетворюючи школу на інструмент формування кваліфікованого кадрового резерву, інтегрованого в єдиний державний економічний простір.

Закон визначав школу як інструмент виховання творчого та свідомого громадянина [36, с. 135]. Постать вчителя в цій системі розглядалася не лише як дидактичний виконавець, а як справжній «будівничий шкільництва», відповідальний за формування духу майбутнього покоління [37, с. 74–75; 7, с. 58–59]. Офіційний статус педагога передбачав його активну участь у громадському житті поза межами навчального закладу, що робило його ключовою фігурою в модернізації регіону [13, с. 74–75].

Реальний стан освітньої інфраструктури на Поділлі в 1930-х роках суттєво контрастував із державними деклараціями, оскільки значна частина шкіл не мала власних приміщень. Статистичні дані того часу фіксують, що 2349 навчальних кімнат, або 25,1% від загальної кількості в Тернопільському окрузі, розташовувалися в орендованих селянських хатах. Умови в таких приміщеннях, символом яких стала «захата» (зовнішне

утеплення стін соломною), часто були критичними через вологість, холод та відсутність належної підлоги [12, с. 41–43].

Основним механізмом подолання інфраструктурної кризи стала діяльність «Товариства підтримки будівництва публічних початкових шкіл», яке спиралося на волонтерську працю вчителів [17, с. 163–165]. Педагоги забезпечували організаційний успіх щорічного «Тижня публічної школи», під час якого проводилася масштабна агітація та збір пожертв серед населення [9, с. 118–119]. За п'ять років роботи Львівський окружний комітет Товариства, що охоплював Тернопільщину, виплатив понад 1,8 млн. злотих безпроцентних позичок на будівництво нових класних кімнат [17, с. 19].

Практичні результати громадських ініціатив вчительства були особливо помітними у 1937 році, коли в Тернопільському шкільному окрузі звели 13 нових шкіл на 70 класних кімнат. Нові освітні об'єкти з'явилися в таких селах як Борки Великі, Буцнів, Богданівка, Ігровиця та Кокутівці [39, с. 191–192]. Будівництво здійснювалося за активного сприяння вчителів, які часто виступали ініціаторами зведення не лише класів, а й житлових приміщень для персоналу, щоб забезпечити стабільність кадрів на селі [6, с. 115–118].

Вчительство Тернопільщини фактично перебало на себе роль фінансового донора системи початкової освіти в умовах економічної депресії. Через хронічний брак коштів у бюджетах гмін, педагоги нерідко вкладали суми від 100 до 200 злотих із власної платні у ремонт класів, завершення вікон та закупівлю палива для опалення. Така «самозарадність» вчителів дозволяла уникати закриття шкіл у зимовий період, попри те, що ці кошти найчастіше вважалися безповоротно втраченими [11, с. 90–91].

Громадська активність вчителів поширювалася на будівництво «Народних домів», які ставали центрами культури в громадах [22, с. 185–187]. Зокрема, на території гміни Товсте саме вчителі були головними рушіями спорудження таких установ, організовуючи для збору коштів хоріві виступи та театральні вистави [41, с. 40–41]. У селі Яблунівка новий будинок школи зведено завдяки спільній енергії вчительського осередку та фінансовій допомозі від «Товариства підтримки будівництва публічних початкових шкіл» [33, с. 383–384].

Масштаби залученості вчителів до громадської праці підтверджуються статистикою: у Тернопільському повіті педагоги обіймали 167 посад у

різних організаціях [45, с. 49]. Вони виконували функції референтів з освіти, керували бібліотеками та аматорськими гуртками, спрямовуючи свою діяльність на піднесення культурного рівня галицького села [8, с. 210–213]. Окрему увагу приділяли ліквідації неписьменності серед дорослих та допризовної молоді, працюючи на вечірніх курсах безкоштовно [29, с. 177].

Важливим напрямом роботи стала просвіта дорослого населення через «Недільні університети», які відкривалися в Буську, Кам'янку-Струмилові та Лошневі [40, с. 230–231; 24, с. 384]. Програма цих закладів включала лекції з гігієни, сільського господарства та економічного життя держави, що сприяло інтеграції сільського населення у загальнонаціональний контекст [20, с. 382]. Вчителі поєднували базову грамоту з пропагандою модерних методів господарювання, зокрема через закладання зразкових шкільних садів [15, с. 365–367].

Функціонування освітньої мережі відбувалося в умовах гострих конфліктів із місцевим самоврядуванням, яке часто саботувало потреби шкіл [42, с. 30]. Вчителі Тернопільщини рішуче виступали проти практики гмін забирати вчительські помешкання під класи, наголошуючи на важливості гідних побутових умов для вихователя [5, с. 5]. Завдяки активній підтримці через професійну пресу та участь у гмінних радах, педагогам вдавалося виокремлювати шкільні бюджети та забезпечувати школи наочним приладдям [42, с. 30; 25, с. 233–234].

Незважаючи на матеріальну скруту та роботу в переповнених класах, де на одного вчителя припадало понад 63 учні, вчительство залишалося найбільш жертвовною групою [27, с. 1–4]. Їх діяльність у розбудові шкільної мережі мала не лише технічний, а й глибокий патріотичний характер, спрямований на зміцнення польської культури на «східних кресах» [12, с. 41–43; 6, с. 117]. Підтримка таких ініціатив через Товариства та добровільні внески стала запорукою виживання початкової освіти в регіоні у передвоєнний період [17, с. 163–165; 5, с. 1–8].

Система професійної підготовки вчителів Тернопільського воєводства у 1930-х роках базувалася на принципі безперервного самовдосконалення, де ключову роль відігравали осередки Спілки польського вчительства. Організація розглядала самоосвіту як «загальну потребу всього колективу», спрямовану на поглиблене вивчення виховних і дидактичних проблем [36, с. 135]. Для надання методичної допомоги в Тернополі функціонувала

спеціальна «Педагогічна порадня», яка консулювала вчителів щодо підготовки до практичних іспитів та реалізації нових навчальних програм [30, с. 159].

Однією з найефективніших форм самоосвіти були «показові уроки», що проводилися методичними центрами. Такі заняття організовувалися виключно на волонтерських засадах і мали на меті продемонструвати колегам новітні методики викладання без вербалізму, з використанням наочного приладдя [36, с. 135]. Важливою вимогою було залучення до проведення таких уроків керівників шкіл, які мали виступати не як адміністративна влада, а як «інструктори та педагогічні радники» для своїх підлеглих [32, с. 137–138].

Для вчителів, які мали статус тимчасових або контрактних працівників, організовувалися чотириденні курси-конференції в Тернополі, Бродях та Бережанах [18, с. 57–58]. Ці заходи були спрямовані на допомогу в підготовці до кваліфікаційних іспитів та ознайомлення з ідеологічними засадами нового шкільного статуту [19, с. 89–90]. Спілка активно виступала за те, щоб такі курси фінансувалися державою, оскільки педагоги не були спроможні покривати видатки на проїзд та навчання зі своїх скромних доходів [38, с. 104].

Важливим вектором роботи педагогів була організація взаємодії між школою та родиною, що реалізувалося через батьківські конференції [35, с. 13–15]. Вчительство прагнуло перетворити школу на «дитячий дім», де панувала б атмосфера довіри, а навчання базувалося на реальних життєвих спостереженнях учнів [23, с. 13–16]. Педагоги використовували ці зустрічі для просвіти батьків щодо психофізіологічного розвитку дитини, намагаючись подолати застарілі методи домашнього виховання, засновані на тілесних покараннях [28, с. 19–22].

Освітня праця в Тернопільському воєводстві здійснювалася в умовах гострого дефіциту чоловічих кадрів, кількість яких становила лише 38,6% від загального штату [5, с. 4]. Це створювало специфічні труднощі для молодих жінок-вчителів, які часто опинялися на «самотніх постах» у віддалених селах без належного досвіду та соціальної підтримки [10, с. 26]. У відповідь на ці виклики ініціювалися створення жіночих секцій та проведення спеціальних з'їздів для активізації жінок-учителів у громадському житті [43, с. 196–197].

Значна частина вчителів Тернопільщини мала статус офіцерів резерву, що накладало на них додаткові обов'язки в межах цивільно-військового співробітництва [21, с. 21]. Вони очолювали

осередки «Стрілецького союзу», займалися організацією допризовної підготовки молоді та пропагандою завдань Фонду національної оборони [31, с. 184]. Військові підрозділи, у свою чергу, часто брали шефство над бідними сільськими школами, допомагаючи підручниками, взуттям та радіоприймачами [39, с. 192].

Професійна преса, зокрема часопис «Echo Nauczycielskie», виступала як головний інструмент методичної підтримки та правового захисту педагогів округу [16, с. 1–2]. На сторінках видання регулярно публікувалися протоколи показових уроків з мови, історії та математики, а також роз'яснювалися норми нового статуту публічних шкіл [26, с. 125–128]. Редакція закликала вчителів фіксувати кожен вияв своєї громадської праці, оскільки публічна реєстрація таких успіхів була найкращим засобом відсічі нападам на вчительський стан [44, с. 244].

Впровадження інноваційних методик, таких як навчання «вільного стилю» або групова праця за рівнем здібностей, вимагало від вчителя високої творчої віддачі. Учні під керівництвом педагогів створювали власні ілюстровані книжечки та щоденники, що дозволяло уникати механічного копіювання текстів і розвивало індивідуальність. Результати цієї роботи експонувалися на регіональних виставках у Зборові та Тернополі, отримуючи схвальні відгуки шкільної інспекції [14, с. 217–219].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що розвиток шкільництва у Тернопільському воєводстві в 1930-х роках відбувався під визначальним впливом освітньої реформи 1932 р., яка задала загальні вектори модернізації освітньої системи, проте не забезпечила належних матеріальних умов для їх повноцінної реалізації. Аналіз матеріалів часопису «Echo Nauczycielskie» засвідчує, що функціонування шкільної мережі регіону характеризувалося глибоким дисбалансом між нормативними вимогами та реальними можливостями, що проявлялося у незадовільному стані інфраструктури, перевантаженості класів та нестачі ресурсів.

Встановлено, що ключову роль у забезпеченні життєздатності освітньої системи відіграло вчительство, яке фактично компенсувало структурні недоліки державної політики. Педагоги виступали не лише як виконавці навчальних програм, а як організатори громадського життя, ініціатори будівництва шкіл, учасники культурно-просвітницьких заходів та фінансові донори освітньої інфраструктури. Їхня діяльність у межах громадських

організацій та професійних об'єднань сприяла розвитку шкільної мережі, підвищенню рівня грамотності населення та інтеграції сільських громад у загальнонаціональний культурний простір.

Дослідження також засвідчило, що система професійного вдосконалення вчителів, організована переважно силами Спілки польського вчителства, стала важливим чинником підвищення якості освіти. Запровадження показових уроків, курсів-конференцій та діяльність педагогічних порадень сприяли поширенню інноваційних методик навчання, орієнтованих на розвиток творчих здібностей учнів і відхід від традиційних репродуктивних форм викладання.

Водночас значний вплив на розвиток шкільництва мали конфлікти між учительством і органами місцевого самоврядування, зумовлені фінансовими суперечностями та різним розумінням ролі школи в громаді. Практика ігнорування

прав педагогів, затримки виплат та використання непридатних приміщень для навчання свідчать про наявність системних управлінських дисфункцій, які стримували ефективність освітніх реформ.

Узагальнюючи, слід зазначити, що шкільництво Тернопільського воєводства у міжвоєнний період виконувало не лише освітню, а й ширшу соціальну функцію, виступаючи осередком культурного, економічного та громадського розвитку регіону. Освітня реформа 1932 р. створила важливі передумови для модернізації цієї сфери, однак її реальний вплив значною мірою залежав від людського чинника – самовідданості, професійної солідарності та громадянської активності вчителства. Саме ці фактори забезпечили відносну стабільність функціонування освітньої системи в умовах економічної кризи та політичної напруженості, перетворивши школу на ключовий інструмент трансформації подільського суспільства.

Список літератури:

1. Галай М. Освітня політика Другої Речі Посполитої в сфері початкової освіти у 1932–1939 роках (за матеріалами Тернопільського воєводства). *Гуманітарний журнал*. 2012. Випуск 2–3. С. 135–144.
2. Галай М. Реформування системи освіти Другої Речі Посполитої на початку 30-х років ХХ століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2012. Випуск 1. С. 100–105.
3. Галай М. Українське середнє шкільництво у 1932–1939 роках в контексті освітньої політики другої Речі Посполитої. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2011. Випуск 22. С. 78–81.
4. Руда О. Національно-освітня політика урядів Польщі щодо населення Галичини в 20–30-х роках ХХ століття: реалізація та рецепції. Монографія. Львів, 2019. 802 с.
5. Czabanowski J. Niebezpieczne zapoznanie groźnej rzeczywistości. *Echo Nauczycielskie*. 1939. Nr 1–2. S. 1–8.
6. Czabanowski J. O Twórczą pracę dla Polski. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 7. S. 115–118.
7. Czabanowski J. Organizacja i karność. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 4–5–6. S. 57–61.
8. Dziennik ostatnich wypadków na terenie Z. N. P. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 8–9–10. S. 210–213.
9. Do Zarządu Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Tarnopolu 1938. *Echo Nauczycielskie*. Nr 7. S. 118–119.
10. Głos z Pustkowie. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 1–2–3. S. 26.
11. Głosy z terenu kto – i kiedy załatwi tę sprawę? *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 3. S. 90–91.
12. Godło w zahacie. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 3. S. 41–43.
13. Inspektor szkolny, kierownik oraz nauczyciel, jako budowniczy szkolnictwa (ich rola w nowoczesnej szkole). *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 3. 72–75.
14. Jablonska Z. Kształtowanie osobowości dzieci przez nauczanie wolnego stylu piśmienne. *Prace twórcze moich małych autorów. Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 8–9–10. S. 217–223.
15. Jak zakładać i pielęgnować sady szkolne? *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 9. S. 365–367.
16. Koledzy i Koleżanki! *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 7. S. 1–2.
17. Komunikat Towarzystwa popierania budowy publicznych szkół powszechnych. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 7. S. 163–165.
18. Komunikat wydziału pedagogicznego. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 3. S. 57–58.
19. Komunikaty. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 4. S. 89–90.
20. Kronika. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 9. S. 381–383.
21. Kronika. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 1–2. S. 21–23.
22. „Nasze przyjemności”. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 7. S. 185–187.
23. Moja szkoła życia – dziecięcy dom. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 1–2–3. S. 13–16.
24. Otwarcie powszechnych wykładów niedzielnych. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 9. S. 384.
25. Po zjeździe. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 6. S. 229–235.

26. Protokoły lekcji okazowych ośrodka metodycznego polonistycznego z marca B. R. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 5–6. S. 125–128.
27. Przedruk z broszury Z. N. P.: „O właściwy stosunek do pracy nauczyciela”. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 1–2. S. 1–4.
28. Refleksje Jana Wiktora „Orka na ugorze” a rzeczywistość. *Echo Nauczycielskie*. 1936. Nr. 1–2. S. 19–22.
29. Sprawozdania z działalności ognisk okręgu Tarnopolskiego. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 5. S. 180–187.
30. Sprawozdanie i komunikaty okręg komisji pedagogicznej Z. N. P. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 4. S. 159.
31. Sprawozdanie z działalności zarządu okręgu Z. N. P. w Tarnopolu za rok 1933. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 5. S. 176–179.
32. Tezy na podstawie opracowanego referatu na temat: współpraca kier szkoły z radą pedagogiczną. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 4. S. 137–138.
33. Uroczystość poświęcenia budynku szkolnego w Jabłonówce WSI. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 9. S. 383–384.
34. Ustawa o ustroju szkolnictwa // Dz. U. 1932 nr 38 poz. 389. – z dnia 11 marca 1932 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19320380389/O/D19320389.pdf>.
35. W sprawie konferencji rodzicielskich w szkole. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 1–2. S. 13–15.
36. Współpraca kierownika szkoły z Radą Pedagogiczną. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 4. S. 131–137.
37. Wychowanie obywatelsko-państwowe w nowych programach szkoły powszechnej. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 3. S. 68–72.
38. Z ruchu organizacyjnego. *Echo Nauczycielskie*. 1934. Nr. 3. 101–106.
39. Z terenu Podoła. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 7. S. 191–192.
40. Z terenu Podoła. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 8–9–10. S. 230–231.
41. Z terenu Podoła. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 1–2–3. S. 40–41.
42. Z życia organizacyjnego. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 1–2. S. 27–33.
43. Z życia organizacyjnego. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 7. S. 196–197.
44. Z życia organizacyjnego. *Echo Nauczycielskie*. 1937. Nr 8–9–10. S. 233–244.
45. Z życia organizacyjnego. *Echo Nauczycielskie*. 1938. Nr 1–2–3. S. 43–50.

Vasylyshyn S.Yu. THE DEVELOPMENT OF SCHOOLING IN THE TERNOPIL VOIVODESHIP (BASED ON THE MATERIALS OF THE JOURNAL “ECHO NAUCZYCIELSKIE”)

The article examines the development of schooling in the Ternopil Voivodeship during the interwar period on the basis of materials from the professional pedagogical journal “Echo Nauczycielskie”. Particular attention is paid to the impact of the 1932 education reform, which initiated a structural transformation of the educational system of the Second Polish Republic by introducing a unified model of schooling and defining the school as an instrument for shaping a conscious and creative citizen. The study analyzes the specific features of implementing the reform in a regional context, taking into account socio-economic backwardness, the multiethnic composition of the population, and the consequences of wartime destruction. It has been established that the development of the educational network in the voivodeship was accompanied by significant difficulties, including chronic underfunding, weak local budgets, and the poor material condition of school infrastructure. A considerable number of educational institutions operated in rented peasant premises, which negatively affected the quality of education and sanitary-hygienic conditions. At the same time, it is demonstrated that the teaching community played a key role in ensuring the functioning of the school system, assuming not only pedagogical but also organizational, financial, and cultural-educational functions. The activities of public and professional organizations, particularly the Society for the Support of Public Primary School Construction and the Polish Teachers’ Union, are highlighted as important factors contributing to infrastructural development, teachers’ professional advancement, and the protection of their social and legal rights. The significance of teachers’ initiatives in school construction, the organization of cultural life, the elimination of illiteracy, and the introduction of innovative teaching methods is emphasized. It is concluded that, despite limited resources and systemic administrative problems, schooling in the Ternopil Voivodeship developed largely due to the active stance of the teaching community, which ensured the relative stability of the educational system and played a crucial role in the socio-cultural modernization of the region.

Keywords: education, schooling, Second Polish Republic, Ternopil Voivodeship, 1932 education reform, teachers, interwar period.

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.05.2026